

LA PERSONALITAT CIENTÍFICA D'EMILI HUGUET DEL VILLAR

Jordi Martí Henneberg *

Rebut: gener 1984

SUMMARY

The scientific personality of Emili Huguet del Villar

The scientific work of Emili Huguet del Villar (1871-1951) was realized in different sciences: Geography, Geobotany and Soil Science. In each one he proposed systematic and universal methods for the research based on his wide conception of the man-nature relationship. Thus, his investigations in Geobotany and Soil Science had for objective to repair the human conditions of life.

His main charges were: Chief of the Geobotany Departement in the Museum of Natural Science in Barcelona (1923-24); President of the Spanish Commission to the International Association of Soil Science since 1925; Director of the Mediterranean Institute of Soils (1932-34); and President of the Mediterranean Sub-Commission of Soil Science since 1929 until his death.

INTRODUCCIÓ

En un article publicat ara fa tres anys en aquesta mateixa revista, Marta Estrada (ESTRADA, 1981) clarificava alguns aspectes bàsics del pensament i la labor científica d'Huguet del Villar. Es referia al concepte geogràfic d'*ecètica* i a l'aplicació realitzada en els estudis sobre geografia econòmica d'aquest autor; així com al procés d'introducció a Espanya, i la polèmica suscitada per la utilització del mètode dinàmic dels nord-americans Cowles i Clements, en els estudis sobre geobotànica d'Huguet del Villar.

No s'insistirà, doncs, en aquests aspectes, ja que l'obra d'Huguet del Villar fou

àmplia i complexa, i en resta molt per a dir. Gran part de la informació recollida en aquest treball, respon a l'estudi de l'arxiu científic d'Huguet del Villar —recentment localitzat—, i a la consulta d'abundant correspondència d'aquest autor. Se situarà el pensament i l'activitat intel·lectual d'Huguet del Villar en les preocupacions dominants en el seu temps, i es valorarà la seva aportació científica durant la primera meitat del nostre segle.

REGENERACIONISME I CIÈNCIA

La incorporació d'Huguet del Villar a la vida espanyola a partir del 1900 —des-

* Departament de Geografia, Facultat de Geografia i Història, Universitat de Barcelona. Campus Universitari de Pedralbes. 08028 Barcelona.

prés d'una llarga estada a Amèrica— és un dels aspectes fonamentals de la seva biografia. El caliu intel·lectual d'aquests anys inicials del segle, li van aportar gran part de les motivacions que havia de desenvolupar en la seva obra científica, en el camp de la geografia i la geobotànica en un primer moment.

Nascut a Granollers el 1871, va estudiar el batxillerat als jesuïtes de Barcelona. Però en comptes de seguir la carrera del seu pare, que era advocat, es va traslladar essent molt jove, el 1887, a Amèrica del Sud, on es guanyà la vida exercint de professor de Geografia i Història. Aquests fets, aparentment simples, tenen una importància decisiva per entendre la labor científica posterior d'aquest autor, ja que l'estada a Amèrica del Sud va dotar la seva obra d'un ambició afany universalista que ja no perdria mai. Gràcies a referències i dades disperses, s'ha intentat reconstruir aquesta etapa de la seva biografia (MARTÍ, 1984b).

A partir del retorn d'Amèrica (1900), s'integra en el grup d'intel·lectuals que defensava la necessitat de modernitzar Espanya; eren els regeneracionistes. En aquest sentit, Huguet del Villar, des de la premsa madrilenya, va portar a terme una gran campanya en favor de la modernització científica, econòmica, educativa i política. Però abandonà definitivament aquesta activitat el 1912, ja que per aconseguir els objectius esmentats, el periodisme resultava poc efectiu.

En aquest sentit es pot entendre la seva creixent dedicació a la investigació científica durant aquest període, primerament a la geografia i, a partir de 1912, a la botànica. En aquesta tasca, un dels objectius que cobrava era l'actualització de l'ensenyament en dites disciplines, així com orientar la planificació econòmica governamental —el coneixement del medi físic n'és un element fonamental—, per influir en la política i els governants, a qui considerava francament ignorants. D'aquesta manera harmonitzaria els quatre principals camps d'acció dels regeneracionistes, en una activitat científica sistemàtica i realista.

Anem a parlar en primer lloc del treball que portà a terme en geografia, que considerava disciplina de síntesi entre les ciències físico-naturals i humanes. Aquest plantejament globalitzador, el defensaven també els principals representants de la Real

Sociedad Geográfica a Madrid —a la qual Huguet del Villar va pertànyer—, i s'ha d'interpretar com un intent de donar una explicació vàlida al problema de les relacions home-medi. Els seus primers treballs mantenen clarament aquest objectiu: *Las Repúblicas Hispano-Americanas* (1906), *Geografía General* (1909), *América Sajona* (1910), i responien a un ambiciós projecte d'investigació, consistent a aportar i desenvolupar una nova via metodològica per estudiar sistemàticament les interrelacions entre el medi físic i l'home en societat a la superfície terrestre.

El principal resultat d'aquest esforç teòric és l'interessant article «La definición y divisiones de la Geografía» (1915), on aporta una original visió de la història d'aquesta ciència, i argumenta la necessitat, en primer lloc, de posar-se d'acord, pel que fa als objectius i mètodes d'investigació, entre la major part dels geògrafs, així com d'establir una orientació inductiva i sistemàtica en el treball pràctic.

El problema de la clarificació de l'objectiu de la geografia era essencial per Huguet del Villar, ja que pretenia articular una ciència general i positiva. En aquest sentit va ser molt clar en afirmar que el sentit històric i les necessitats de la geografia menaven a l'estudi de la *localització* dels fenòmens de tot tipus que actuen a la superfície terrestre. A partir d'aquesta definició, el programa sistemàtic i inductiu d'investigació consistia a aïllar els diferents grups de fenòmens, i estudiar-los separatament; per esbrinar tot seguit les interrelacions entre dits conjunts de fets, englobats en esferes d'afinitat, que a grans trets es reduïen a dues: fenòmens físico-naturals i humans.

Cal tenir en compte que aquest mètode de treball portava implícit un ordre rigorós en les etapes d'estudi a seguir. Per interpretar aquest punt correctament, cal apuntar que la filosofia positivista impregna el pensament científic d'Huguet del Villar. No és possible explicar aquí detalladament aquest tema, però sí resumir les conseqüències que se'n van derivar: l'esmentada orientació sistemàtica i universalista s'hi troba en clara relació; a més, la seva consideració de la naturalesa com a factor determinant de l'activitat humana, implica que l'estudi del medi físic és prioritari per a la geografia.

Sols així s'explica que Huguet del Villar, a partir dels volts de 1915 i fins al final

de la seva vida (1951), es dedicués a l'estudi de la localització espacial de les diferents espècies vegetals, i a l'edafologia des de 1924. La consagració a les ciències naturals del científic granollerí no respon, doncs, a una decisió presa a l'atzar, sinó a un projecte coherent d'investigació, que es troba en estreta relació amb l'evolució del seu pensament geogràfic, amb bona part de la tradició cultural espanyola.

En aquest sentit, cal recordar que l'estudi de la geografia botànica de la península Ibèrica, ja havia estat iniciat des de molt abans per part de Tubilla i Lázaro Ibiza, que van dividir la zona en set regions botàniques de caràcter clarament convencional: cantàbrica, pirenaica, oriental (comprenia Catalunya i València), sud-oriental, meridional, occidental i central. Per altra banda, Willkomm i Reyes Prósper també havien realitzat aportacions notables a la geobotànica. De tota manera, Huguet del Villar, en introduir a partir del segon decenni del segle el punt de vista dinàmic dels nord-americans Cowles i Clements, va aportar un nou mètode per a l'estudi de la geobotànica peninsular, seguit per científics de la importància de Bellot Rodríguez, J. Cuatrecasas, González Albo, Laza Palacios i Rivas Goday (Izco, 1981). La *Geobotànica* (1929) d'Huguet del Villar, ha estat, doncs, una obra decisiva en l'evolució d'aquesta disciplina.

Però la seva aportació al coneixement de la geobotànica peninsular hauria estat encara molt més significativa en cas d'assolir l'objectiu d'escriure la *Geografia Botànica de la Península Ibèrica*. El material científic per a publicar-la —fruit de vint-i-set anys d'investigació—, el guardava en el seu pis de Madrid. En ser ocupada la capital per les tropes franquistes fou brutalment dispersat. En l'últim apartat resumirem la transcendència d'aquest acte vandàlic.

COL·LABORACIÓ EN EL MUSEU DE CIÈNCIES NATURALS DE BARCELONA

Existia com se sap, i encara perdura, una forta competència entre les escoles catalana i madrilenya de botànica. En general, durant el primer terç del segle, la primera conreava principalment la geografia botànica, mentre que la segona s'interessava per la classificació.

Huguet del Villar, malgrat que vivia a Madrid, mantenia preferentment relació —amistosa i científica— amb elements de la catalana, com Carles Pau i Josep Cuatrecasas. Però també admirava la labor de Font i Quer, director del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, de qui va dir, en una carta del 8 de desembre de 1922, publicada l'any següent a *La Revista*: «botànic eminent (...), de reputació feta i internacional, autor de més de trenta valuosos treballs d'investigació, que (...) palesà un criteri científic i pedagògic a nivell internacional». Per la seva banda, Font també estava interessat en els treballs d'Huguet del Villar, i li va demanar personalment que s'integrés en el Departament de Botànica del Museu. Així, la seva incorporació en aquesta institució s'explica en gran part per les bones relacions que mantenia amb Font.

Va ser contractat el 18 de maig de 1923, per ocupar la plaça de Regent de Fitogeografia. Aquell mateix estiu anà a Suïssa per assistir a la Sessió Internacional de Geografia Botànica. Allí establí relació amb Braun-Blanquet, amb qui discutia sovint sobre metodologia geobotànica. El resultat més significatiu d'aquest viatge va ser la col·lecció de l'herbari de flora alpina que es conserva a l'Institut Botànic de Barcelona. A partir d'aquest moment va portar a terme l'estudi de «la mal anomenada estepa central espanyola», que Font li havia encarregat. Per aquest motiu s'instal·là a Madrid a partir de la tardor de 1923, i demanava periòdicament pròrrogues per continuar treballant a la capital. Ell mateix argumentava la petició de la següent manera: «teniendo aquí [Madrid] todo el material necesario para la memoria sobre la mal llamada Estepa Central, que he de entregar al Museo este año, y además mayores facilidades para visitar el terreno mismo, todo el tiempo que aquí permanezca redundando en beneficio de la labor que para al Museo hago, y todo el tiempo que pase en Barcelona sin estos materiales, será perdido para aquel y retrasará su publicación...» (Sessió de l'1-II-1924. Acta núm. 5. Llibre de sessions de la Junta Municipal de Ciències Naturals de Barcelona).

En aquesta sessió, acordaren a contracor concedir a Huguet del Villar el permís que demanava per restar a Madrid, durant febrer i març, amb la condició, però, que qualsevol que fos la sort de la seva plaça en els pressupostos de la Junta de

Ciències Naturals (recordi's que en Primo de Rivera ja havia fet el cop d'Estat), donaria al Museu el treball sobre l'estepa central.

Huguet del Villar va ser separat del càrrec a la sessió del 9 de maig de 1924, a causa de la seva persistència a romandre a Madrid, però el treball encarregat, el va publicar a la revista *Ibérica* l'any següent. La reacció no es va fer esperar, i el 6 de juny de 1924 dirigí una carta a Francisco Pardillo, director accidental del Museu, on exposa la seva versió dels fets i dedica greus acusacions a Font. Mantenien que aquest, en demanar-li col·laboració, li havia assegurat —en una carta que guarda—, que «... si bien el sueldo era pequeño, en cambio el Museo me proporcionaría todos los medios de estudio necesarios: aparatos, material, gastos de excursión, libros, revistas, personal subalterno, etc., etc. Una vez dentro, no sólo no me ha proporcionado el Museo nada de esto, sino que ni siquiera me ha dejado trabajar tranquilo a mi propia costa». En vista de la situació, a finals de novembre de 1923, va manifestar a Font la intenció de deixar el Museu, però aquest el va convèncer perquè es quedés. A causa de les condicions de treball esmentades —sempre segons Huguet del Villar— va decidir traslladar-se a Madrid, però considera que aquesta no era raó suficient per a separar-lo del seu càrrec, «... mientras precisamente se ausentaba Font, como de costumbre, para varios meses, con toda clase de medios, para trabajos precisamente en mi área de estudio». (Documentació publicada. MARTÍ, 1984b).

De tota manera, cal tenir en compte altres elements per a valorar les disputes suara resumides. Per una banda, Font i Quer i Huguet del Villar eren dues figures capdavanteres, i difícilment podien treballar plegats. Huguet del Villar estava acostumat a investigar sol, i era home de caràcter tempestuós i, per tant, no acceptava la direcció d'un científic més jove. Per altra banda, el seu interès per restar a Madrid s'explica, també, per motius personals, com el mal estat de salut en què es trobava el seu fill, així com la malaltia incurable que ja sofria la seva dona, que morí el 1925.

En definitiva, resulta evident que Font i Quer pretenia fundar al Museu de Ciències Naturals de Barcelona el principal centre espanyol d'investigació en geobotànica, per la qual cosa va voler atreure Huguet del

Villar i, més tard, Josep Cuatrecasas. Però la crisi soferta per la institució arran del cop d'estat de Primo de Rivera, va dificultar el finançament i, per tant, l'assoliment de llurs projectes d'investigació.

INTRODUCCIÓ I DESENVOLUPAMENT DE L'EDAFOLOGIA

En una valoració de la personalitat d'Huguet del Villar, resulta imprescindible presentar, encara que sigui a grans trets, la seva labor en edafologia. Tingui's en compte que fou l'introduïdor d'aquesta ciència a Espanya i, a més, contribuï al seu desenvolupament teòric amb la concepció d'un nou mètode d'anàlisi, tipologia i classificació de sòls, reconegut a nivell internacional.

L'interès per l'edafologia prové sens dubte de la seva visió àmplia de la naturalesa, mai no limitada per fites disciplinàries. Enllaçant amb les preocupacions bàsiques d'Huguet del Villar, que recollim al principi, considerava l'estudi dels sòls de gran importància en la planificació econòmica, per tractar-se de l'element primordial per a dirigir una adequada distribució dels conreus.

L'interès pràctic que guiava la seva tasca científica, l'aplicà també a l'estudi de l'edafologia, que compaginaria amb el de la geobotànica a partir de 1924. Aquesta és efectivament una data clau en la biografia d'Huguet del Villar, ja que va assistir a la Conferència Internacional de la Ciència del Sòl, celebrada a Roma, on es decidí la creació de l'Associació Internacional de la Ciència del Sòl (AICS). Allí afirmà relacions científiques, i es guanyà el prestigi necessari perquè li fossin encomanats projectes i càrrecs d'importància. Es comprometé a representar l'Associació a Espanya, i des del 1925 va presidir la Secció Espanyola de Geobotànica i Edafologia, delegació de l'AICS. L'organisme s'establí en principi a l'Estació Agronòmica Central de Madrid, però en ser absorbit per l'Instituto Forestal, Huguet del Villar hi va exercir el càrrec d'Especialista en Geobotànica i Edafologia, que ocupà fins al novembre de 1932. Abans, l'AICS el nomenà President de la Sots-comissió de Sòls Mediterranis, i des del primer moment va instal·lar-ne la seu a Barcelona, com després veurem. Durant 1935 va rebre l'ajut de l'Instituto de Riegos de Va-

lladolid, abans d'exiliar-se al nord d'Àfrica. Una vegada allí, el Jardí Botànic de Madrid el nomenà, però ja no va poder prendre possessió del càrrec.

La principal realització d'Huguet del Villar durant aquest període va ser el primer Mapa de Sòls de la península Luso-Ibèrica (MARTÍ, 1984a) i del text que l'acompanyava: *Los suelos de la Península Luso-Ibérica*, ambdós publicats durant la Guerra Civil espanyola a Londres. Aquestes magnès obres són el fruit d'onze anys de persistent dedicació a l'edafologia. Huguet del Villar era un científic que treballava en solitari, però no pas per ganes (ja que havia manifestat en diverses ocasions la intenció de dirigir un grup de joves científics), sinó que la inestabilitat de la seva situació laboral impedí aquest anhel. Malgrat la seva situació personal mantenia importants relacions científiques, que li permeteren portar a terme el treball amb la màxima exactitud. Tingui's en compte que una gran part de les anàlisis de sòls per a la confecció del mapa es realitzaren als laboratoris de De'Sigmond a Rumania, una de les autoritats mundials en aquesta especialitat.

L'activitat d'Huguet del Villar durant aquesta etapa resulta apassionant, per la fe i convicció amb què la portà a terme, superant dificultats polítiques i administratives de tot tipus. En aquest sentit, un aspecte de gran interès és la influència que va exercir en el grup català d'edafòlegs, a partir de la seva relació amb la Generalitat per a la fundació de l'Institut Mediterrani de Sòls.

Com hem dit, va ser nomenat president de la Sots-comissió de Sòls Mediterranis el 1929, en una reunió de l'AICS a Danzig, on Huguet del Villar proposà immediatament la creació de l'Institut Mediterrani de Sòls com a organisme central de dita Sots-comissió. Des d'aquell moment va mantenir contacte amb institucions científiques catalanes, per tal d'aconseguir que Barcelona n'esdevingués la seu. Per tant, al Congrés de l'AICS celebrat a Sant Petersburg l'any següent, hi va assistir pensionat per la Junta de Ciències Naturals de Barcelona, amb l'encàrrec de defensar la candidatura de la Ciutat Comtal, que resultà elegida enfront d'altres ciutats importants com Esmirna, Gènova o Marsella.

El President Macià va estar personalment interessat que aquest projecte es

portés a terme, i el 24 d'octubre de 1932 la Generalitat el va nomenar —en principi amb caràcter interí i gratuït— director de l'Institut Mediterrani de Sòls. Pocs mesos més tard, en reconeixement als seus estudis sobre edafologia, que es consideraven de gran importància per a l'esdevenidor econòmic de Catalunya, la Conselleria d'Agricultura i Economia el va ratificar en el seu càrrec —20 de juny de 1933—, i li assignà un sou de 9.000 ptes. anuals (B.O.G.C. núm. 55). Instal·là la direcció a l'edifici de l'Escola Industrial, carrer Comtes d'Urgell, on encara avui existeix l'Escola d'Agricultura.

L'Institut s'havia constituït, doncs, oficialment, però per a donar-li vida haurien estat necessàries moltes altres dotacions, que no arribaren. La mort d'en Macià explica en gran part la paralització de l'organisme. Des d'un principi, Huguet del Villar estava encarregat de l'organització d'una reunió internacional de l'AICS, que no s'arribà a portar a terme. El bienni negre i la Guerra Civil impossibilitaren definitivament que Barcelona gaudís de la capitalitat dels estudis en ciència del sòl al Mediterrani.

Huguet del Villar va mantenir, doncs, relació amb la Generalitat durant dos anys (1932-34). El seu fracàs en la consolidació de l'Institut es va veure compensat per la influència exercida entre els edafòlegs catalans, que fundaren l'Institut Català de Sòls. El científic més conegut era Antoni Oriol i Anguera, el qual en col·laboració amb J. Valle i Arribas va publicar el 1934 un interessant manual pràctic: *Què és la ciència del sòl?* En la introducció del llibre, els autors expressen un sincer agraïment al mestratge d'Huguet del Villar. Aquest fet confirma novament que va mantenir millors relacions amb els grups catalans de científics que amb els de Madrid, potser perquè la llunyania apropa els cors.

Però l'activitat d'Huguet del Villar en edafologia no es va limitar a l'elaboració del Mapa de Sòls, que és la manifestació pràctica d'un intens esforç d'elaboració teòrica a fi d'aportar un mètode original d'anàlisi, tipologia, classificació i, per tant, cartografia de sòls. La península Ibèrica forneix precisament les condicions òptimes per a portar a terme aquesta investigació, ja que presenta la transició de la zona climàtica temperada i humida, a la tòrrida. Però la recerca empírica d'Huguet del Villar fou molt més àmplia, ja que havia re-

corregut tota l'Europa central i occidental, i el Mogreb; a més, mantenia relacions científiques amb naturalistes dels cinc continents. Tot plegat li proporcionà la informació suficient per a proposar el mètode esmentat d'investigació en edafologia, que va concretar definitivament en la *Geo-Edafologia* —obra pòstuma recentment publicada— pocs mesos abans de morir, i que és el fruit d'una llarga elaboració i discussió amb científics de l'AICS, car el 1930 ja en va presentar un primer projecte al Congrés de Sant Petersburg.

La visió universalista i global d'Huguet del Villar, així com la decisió d'establir la tipologia de sòls segons llurs trets intrínsecs, suposà un clar avenç en la ciència del sòl, reconegut més clarament per part dels científics estrangers que pels espanyols, com ell mateix explica a les pàgines introductòries de la *Geo-Edafologia*.

L'EXILI AL NORD D'AFRICA

El període 1937-51 en la biografia d'Huguet del Villar, és un colpidor exemple de voluntat; superant les adversitats que ara resumirem, va portar a terme els seus projectes científics amb eficàcia. L'agost de 1937 abandonava Espanya. Un cop acabada la guerra tornà unes quantes vegades, però mai no d'una manera definitiva. Serà, doncs, interessant presentar les causes d'aquest allunyament definitiu de la seva terra, i la labor que portà a terme a l'exili.

La causa principal que el decidí a abandonar Espanya, era que resultava impossible realitzar cap mena d'excursió científica ni treball d'investigació a causa de la guerra. Tot i que era difícil abandonar el país, el seu amic Josep Cuatrecasas, director en aquell temps del Jardí Botànic de Madrid, li encomanà que el representés en un Congrés de Botànica a Viena, circumstància que li serví d'excusa per allunyar-se de la guerra i continuar la seva tasca en altres països més tranquils. Després d'una breu estada a París a finals d'estiu del 1937, es traslladà a Rabat i Alger; va viure en aquesta última ciutat fins al 1943, i després a Rabat fins a la seva mort.

La decisió d'instalar-se al nord d'Àfrica, la va prendre en funció de donar continuïtat a la seva tasca com a president de la Sots-comissió de Sòls Mediterranis a l'AICS. A l'Alger treballà intensament fins al 1940 gràcies a les borses d'investigació

que va rebre de Suïssa i França (C.N.R.S.), i de l'Institut Agrícola d'Algèria. Però a partir de l'inici de la II Guerra Mundial, la situació se li complicà; les subvencions econòmiques d'Europa ja no arribaven, i investigar al Mediterrani havia esdevingut també difícil. La situació econòmica d'Huguet del Villar a partir d'aquest moment va ser precària, i sols alleugerida quan va traslladar-se a Rabat i treballà a l'Institut Científic Xerifià, i a la Societat de Ciències Naturals del Marroc. Malgrat totes les dificultats, realitzà una important labor durant aquests anys, centrada en l'elaboració de mapes de sòls de la zona geobotànica del NW d'Àfrica i en l'aprofundiment de la seva obra edafològica, com després veurem.

Però el fet més greu que va destorbar l'activitat científica d'Huguet del Villar durant els últims deu anys de la seva vida, va ser la confiscació i posterior dispersió del seu arxiu científic de Madrid, per part de les tropes franquistes. No és possible estendre's aquí en aquest ignominiós fet (MARTÍ, 1983b, 1984b), però sí que cal dir que l'esmentat arxiu contenia tot el material científic (catàlegs, notes de camp, treballs manuscrits, etc.) amb què preparava la seva *Geografia Botànica de la Península Ibèrica*, des del 1912, i que a causa d'aquests vergonyosos fets es va perdre definitivament per a la ciència. Al seu domicili de Madrid, juntament amb dit arxiu, hi guardava una rica biblioteca, aparells d'investigació, col·leccions de mostres de sòls, records de família... Al pis, s'hi va instal·lar un policia, i tot aquest material fou desallotjat a puntades de peu i dispersat.

Aquesta desgràcia causà un pregon efecte en Huguet del Villar. Va tornar especialment a Espanya per recuperar el que era seu, però no va aconseguir gran cosa. Octavio Elorrieta, director de l'Institut Forestal, l'ajudà i animà, però no va aconseguir que se'l restituís en el seu antic càrrec en dit organisme. Probablement hi van influir els obscurs interessos del grup madrileny d'edafòlegs, que a partir del 1940 es va enfortir ràpidament a l'Institut d'Edafologia del CSIC. Evidentment els molestava la figura capdavantera d'Huguet del Villar, el qual, per la seva banda, no hauria acceptat posar-se a les ordres dels qui considerava continuadors del seu propi projecte científic, i que havia portat a terme durant més de deu anys a Espanya.

Malgrat el seguit d'infortunis que el van

destorbar del seu treball a partir de la Guerra Civil, Huguet del Villar va perseverar en els seus projectes fins al final. Això sols s'explica pels contactes científics a nivell internacional que mantenia, i el dinamisme dels centres científics on treballava durant els últims anys. El primer d'aquests aspectes, el coneixem bé, ja que l'arxiu localitzat conté les seves agendes, i a partir d'aquesta valuosa informació s'ha elaborat (MARTÍ, 1984b) la xarxa de relacions que mantenia amb científics i institucions de tot el món. Aquests vincles, ja els havia iniciats durant el segon decenni del segle, quan amb motiu de les seves investigacions sobre geografia botànica realitzava freqüents viatges a l'estranger per consultar herbaris i fons bibliogràfics.

Aquest mètode de treball contrasta amb el generalitzat entre la major part dels científics espanyols d'aquell moment, menys oberta i ambiciosa. Per això es pot dir que tant per la seva personalitat com pels objectius de l'obra científica, Huguet del Villar és un personatge significatiu i original dins la ciència contemporània.

AGRAIMENTS

Al doctor J. Cuatrecasas i a l'Institut Botànic de Barcelona pel valuós material d'estudi que m'han proporcionat. Als doctors J. Bech, O. de Bolòs, Ll. Casassas, J. Cuatrecasas, M. Estrada, S. Llobet i J. Vilà-Valentí pels interessants comentaris i suggeriments que m'han tramès. I molt especialment al doctor Horacio Capel, director i encoratjador de la meua investigació sobre Huguet del Villar.

BIBLIOGRAFIA

(Solament les obres no recollides en l'article d'ESTRADA, 1981.)

- COSTA, J. 1882. Geografía Botánica de la Península. *Boletín de la Institución Libre de Enseñanza*, 129 (V): 145.
- ESTRADA, M. 1981. Notes sobre l'obra geogràfica i geobotànica d'Emili Huguet del Villar. *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 46 (Sec. Bot., 4): 5-18.
- HUGUET DEL VILLAR, E. 1900. Sobre el sistema actual de enseñanza en Filosofía y Letras. *Revista Contemporánea*.
- HUGUET DEL VILLAR, E. 1935. Los tipos de suelos de Galicia. *Las Ciencias*, 12: 970-1000.
- HUGUET DEL VILLAR, E. 1983a. El estado actual de la edafología. *Geo-Crítica*, 45.
- HUGUET DEL VILLAR, E. 1983b. *Geo-Edafología*. Textos de Apoyo a Geo-Crítica, 2. Ediciones de la Universitat de Barcelona, 307 pàgs.
- IZCO, J. 1981. Aportación de la botánica española a las ciencias de la vegetación. Actas III Cong. Optima. *Anales del Jardín Botánico de Madrid*, 37 (2): 373-391.
- MARTÍ, J. 1983a. Huguet del Villar y la edafología. *Geo-Crítica*, 45.
- MARTÍ, J. 1983b. Huguet del Villar en la ciencia española contemporánea. *Llull*, 5: 77-86.
- MARTÍ, J. 1983c. Edició i Introducció d'HUGUET DEL VILLAR, 1983b.
- MARTÍ, J. 1984a. Huguet del Villar y el primer Mapa de Suelos de la Península Luso-Ibérica. *Mundo Científico*, 33: 136-142.
- MARTÍ, J. 1984b. *Emilio Huguet del Villar (1871-1951)*. Cincuenta años de lucha por la ciencia. Pensamiento y Método Geográficos, 5. Edicions de la Universitat de Barcelona, 210 pàgs.
- MARTÍNEZ-CABRÉ, G. 1947. *La meproformosis de la Geografía Monística de Huguet del Villar*. Buenos Aires.